KAAI THEATER

VTi Steunpunt voor de podiumkunsten

podiumkunsten.be

Nederlands

Vrouw/man-verhoudingen

in het Vlaams podiumkunstenlandschap

Een genderstudie van 1993 tot 2012

Dit onderzoek werd uitgevoerd in het kader van de tweede editie van W o W m e n ! (maart 2014) door Katleen Van Langendonck (Kaaitheater), Bart Magnus (VTi), Maarten Bresseleers (Sociaal Fonds voor de Podiumkunsten) en Leen De Graeve (theaterwetenschapster en -maakster).

INHOUD

Inleiding 3
1. Twintig jaar Vlaamse Podiumkunsten: een diachrone analyse op basis van de VTI-databank .. 4
Onderzoeksdata 4
Resultaten 4
Minder vrouwelijke artiesten dan mannen 4
Theater 5
Betere genderbalans in collectieve creaties 5
Dans 6
2. Doorstroming uit het hoger kunstonderwijs 7
Onderzoeksdata 7
Resultaten 8
3. Vlaamse Cultuurprijzen en de State of the union 9
Onderzoeksdata 9
Resultaten 9
4. Het Sociaal Fonds voor de Podiumkunsten 10
Onderzoeksdata 10
Resultaten 10
Het vermakelijkheidsbedrijf: een totaalplaatje 10
Jonge vrouwen 11
Mannelijke artiesten 12
Deeltijds/voltijds 13
5. Raden van Bestuur, directies en commissies 14
Onderzoeksdata 14
Resultaten 14
Commissies 16
Conclusie: Vrouwen aan de start, mannen aan de top 17
Epiloog 18

INLEIDING

Naar aanleiding van WoWmen! #2, Kaaitheaterfocus op gender, maatschappij en kunst, initieerde programmator Katleen Van Langendonck een onderzoek naar vrouw-manverhoudingen in het gesubsidieerde Vlaamse podiumkunstenlandschap. Het Kaaitheater werkte hiervoor samen met VTi, steunpunt voor podiumkunsten, het Sociaal Fonds voor de Podiumkunsten en Leen De Graeve (theaterwetenschapster en -maakster).

We onderzochten de genderverhoudingen bij :
1. artiesten podiumkunsten gedurende de afgelopen twintig seizoenen (1993-1994 tot 2012-2013)
2. alumni van de podiumkunstenscholen in die periode
3. Vlaamse cultuurprijzen en de State of the Union, de openingstoespraak van het Theaterfestival.
4. niet-artistieke en artistieke loontrekkenden in de podiumkunstensector in het jaar 2012
5. raden van bestuur en directies van dans- en theatergezelschappen, stadstheaters, kunstencentra, werkplaatsen en festivals en de beoordelingscommissies en adviescommisie

We onderzochten 20 seizoenen gesubsidieerde Vlaamse podiumkunsten. Dit omvat 13.317 producties, 21.805 artiesten, 128.299 credits en 1281 alumni. Daarbovenop onderzochten we voor de huidige situatie 102 werkgevers, 2898 werknemers, 116 directies, 39 raden van bestuur, 32 genomineerden voor de Vlaamse cultuurprijzen en 29 sprekers voor de State of the Union. We keken niet alleen naar artiesten, maar maakten ook een plaatje van de totale podiumkunstensector.

1. TWINTIG JAAR VLAAMSE PODIUMKUNSTEN: EEN DIACHRONE ANALYSE OP BASIS VAN DE VTI-DATABANK

ONDERZOEKSDATA

De databank van VTI bevat gegevens over alle podiumkunstproducties die tot stand konden komen dankzij (rechtstreekse of onrechtstreekse) financiële ondersteuning van de Vlaamse Overheid. Ze geeft weer welke artiesten en organisaties verbonden zijn aan deze producties, en in welke functie. De invoer van deze gegevens gebeurt op basis van de credits die producenten, gezelschappen en artiesten van een voorstelling communiceren. Naar aanleiding van dit onderzoek vulden we genderinformatie aan.
We onderzochten de periode van seizoen 93-94 tot 12-13. Dit omvat 13.317 producties, 21.805 artiesten, 128.299 credits en 1281 alumni. Het groot verschil in aantal credits en personen komt door het feit dat aan één persoon vaak meerdere credits gekoppeld zijn. Dat kan zijn omdat die persoon aan meerdere producties meewerkte, of in één producties meerdere credits kreeg.

Om ook de genderverhouding per functie na te gaan, selecteerden we vijf clusters:
(a) collectieve creatie : 'tekst & spel', 'creatie & dans', 'van & met', etc.
Deze categorie wordt pas relevant vanaf 2001. In de periode daarvoor gaat het om zulk een kleine aantallen dat daar geen algemene conclusies uit getrokken kunnen worden.
(b) regie: 'regie', 'van', 'samenstelling', 'creatie', etc.
(c) acteurs: 'spel', 'mime', 'met', 'solist', 'muzikant', 'poppenspel', 'door', 'performance', etc.
(d) choreografie: 'choreografie', 'choreografische materiaal', etc.
(e) dans: 'dans', 'dansers en acteurs', etc.

RESULTATEN

MINDER VROUWELIJKE ARTIESTEN DAN MANNEN

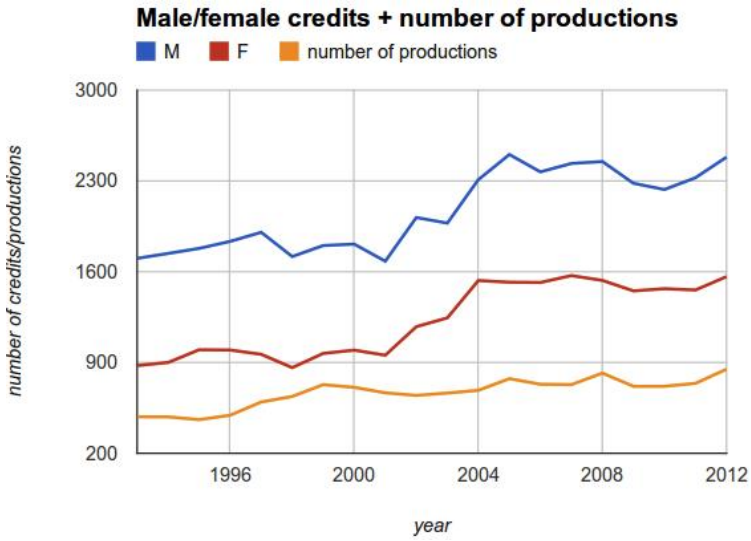

We onderzochten het aandeel vrouwen actief per seizoen, en het aandeel credits dat zij op hun naam hebben staan. We zien een stijging van het aandeel vrouwen (in credits en personen) van 5 % over de afgelopen twintig jaar. Van 30 % credits op naam van een vrouw in de vroegst onderzochte jaren tot 36 à 37 % sinds 2005.

Vreemd is dat het aandeel vrouwelijke credits lager ligt dan het aandeel vrouwen zelf (34 tot 39 %). Is dat omdat vrouwen minder multitasken, per seizoen in minder producties meedoen of omdat mannen meerdere functies (regie, choreografie, licht, geluid, …) op hun conto schrijven ?

In totaal zijn er minder vrouwelijke artiesten dan mannen in de Vlaamse gesubsidieerde podiumkunsten (anno 2012 net geen 40 procent, met 36 procent van de credits), en zijn er grote verschillen in verhoudingen uitvoerder en maker.

THEATER

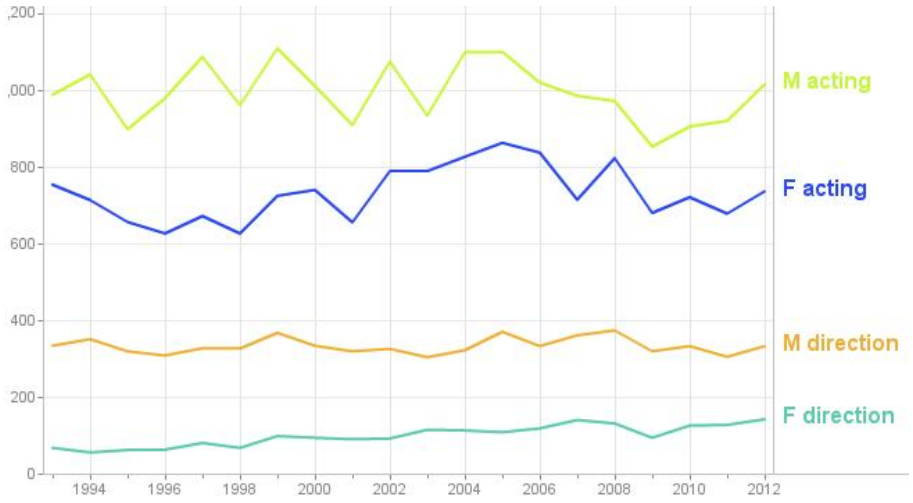

Grafiek: genderverhouding artistieke credits functiecluster 'acting' en 'direction'

We zien over twintig jaar een constant aantal credits voor actrices van ongeveer 42 %, voor acteurs 58%.
Dit ten opzichte van 80 % mannelijke regie-credits in de jaren '90 en 20 % vrouwelijke.
De laatste onderzochte seizoenen tellen we 70 % mannelijke regiecredits en 30% vrouwelijke.
Ondanks een stijging van10% op 20 jaar tijd blijven de credits regie beduidend meer naar mannen gaan.
We keken ook even naar de regiecredits bij de stadstheaters dit seizoen en stellen daar vast dat er maar 20 procent regiecredits op vrouwen staat. Dit is te vergelijken met de situatie voor de hele sector begin jaren negentig.

BETERE GENDERBALANS IN COLLECTIEVE CREATIES

Voor collectieven is de situatie gebalanceerder. We zien de afgelopen tien jaar een constante van 44% credits 'colllectieve creatie' voor vrouwen. Daarmee is het aandeel credits voor vrouwen in collectieven hoger dan dat voor spelers en regisseurs.

DANS

Dans is de enige artistieke discipline waarin vrouwen meer credits op hun naam hebben dan mannen: 60 procent in de laatste seizoenen. Maar net zoals het evenwicht tussen het aantal vrouwelijke spelers en hun regisserende seksegenoten zoek is, wordt het grote aantal vrouwelijke dansers niet weerspiegeld in het aantal vrouwelijke choreografen: 44% (constant de laatste 20 seizoenen).

2. DOORSTROMING UIT HET HOGER KUNSTONDERWIJS

ONDERZOEKSDATA

We vroegen de alumnigegevens op van de voortgezette podiumkunstopleidingen Hoger Onderwijs in Vlaanderen en van de Hogere Instituten voor Schone Kunsten. We onderzochten de alumni van academiejaar 93/94 tot 12/13. Omdat in die periode ook artiesten afstudeerden aan opleidingen die nu niet meer bestaan, voegden we op basis van internetgegevens alumni toe van Studio Herman Teirlinck, Herman Teirlinck Instituut en toneelklas Dora van der Groen, dit ook vanaf 1993. In totaal onderzochten we 1281 personen, alumni van volgende opleidingen:

Hoger Onderwijs

Koninklijk Conservatorium Antwerpen,	opleiding Dans	1993 - 2013
	toneelklas Dora van der Groen	1993 - 1999
	opleiding Drama	2006 - 2013
Toneel Studio Herman Teirlinck		1993 – 1999
Kleinkunst Studio Herman Teirlinck		1993 – 1999
Herman Teirlinck Instituut, klas Dora en klas Studio		2000 - 2006
LUCA School of Arts, Lemmensinstituut		1993 - 2013
Hogeschool Gent,	Opleiding Dramatische Kunst, Woord en Toneel	1993 – 2007
	Opleiding Drama	2008 – 2013
Erasmushogeschool Brussel, Koninklijk conservatorium,		
	opleidingen Toneel, Dramatische Kunst, Voordracht en Musical	1993 - 2013
	RITS, opleiding Drama en Regie	1997 - 2013

Hoger Instituut voor Schone Kunsten[1]

P.A.R.T.S.	1995 - 2013
Operastudio	2000 - 2013

[1] APASS (Advanced Performance and Scenography Studies), een hoger instituut voor Schone Kunsten, heeft niet meegewerkt met dit onderzoek. APASS is een post-Master opleiding, dus valt in die zin buiten het rijtje van voornamelijk Bachelor en Masteropleidingen.

RESULTATEN

Kunstopleidingen	Doorstroming naar Gesubsidieerde Vlaamse Podiumkunsten
aantal vrouwen	aantal vrouwen
864	568
aantal mannen	aantal mannen
417	326

Op de dans- en theaterscholen zijn vrouwelijke studenten oververtegenwoordigd met maar liefst 67%.
Dit is meer uitgesproken in dansopleidingen, maar op toneel Dora van der Groen na, is er geen enkele school die meer alumni dan alumnae heeft.
66% van die vrouwen stroomt door naar het werkveld, en 78% van de mannen. Dat er percentueel meer mannen dan vrouwen doorstromen naar de Vlaamse gesubsidieerde podiumkunsten, geldt voor de alumni van alle scholen, behalve voor het RITS en toneel Dora van der Groen, waar de doorstroming gelijk is, en voor de operastudio en P.A.R.T.S., waar er meer vrouwen dan mannen doorstromen.
De kloof tussen de opleidingen (69% vrouwen) en de Vlaamse gesubsidieerde podiumkunsten (40% vrouwen) is groot. Een verklaring voor die kloof kan dit onderzoek niet bieden. Een verklaring voor de lagere doorstroom van vrouwen dan van mannen evenmin: mogelijk belanden vrouwen in het onderwijs, gaan ze voor radio of tv werken, bouwen ze een carrière uit in het buitenland, …

3. VLAAMSE CULTUURPRIJZEN EN DE STATE OF THE UNION

ONDERZOEKSDATA

Sinds 2003 reikt de Vlaamse Gemeenschap elk jaar cultuurprijzen uit. We onderzochten de in totaal 32 genomineerden en laureaten voor 'Podiumkunsten', 'Toneelliteratuur' en 'Jeugdtheater'. We wierpen ook een blik op de sprekers van de State of the Union, de openingsspeech van het theaterfestival.

RESULTATEN

Laureaten Vlaamse cultuurprijzen				**Extra genomineerden**			
	man	**vrouw**	**organisatie**		**man**	**vrouw**	**organisatie**
Podiumkunsten	4	3	3	Podiumkunsten	7	2	4
Jeugdtheater	2	1	2	Jeugdtheater	2	4	4
Toneelliteratuur	3	0	0	Toneelliteratuur	4	0	0
TOTAAL	**9**	**4**	**5**	**TOTAAL**	**13**	**6**	**8**

De Vlaamse cultuurprijzen hebben dezelfde man – vrouw verhouding als het totale gesubsidieerde Vlaamse podiumkunstenlandschap begin jaren '90: van de 32 personen die gelauwerd of genomineerd werden voor 'Podiumkunsten', 'Toneelliteratuur' of 'Jeugdtheater', waren er 10 vrouw. Opvallend is dat voor de prijs 'Toneelliteratuur' nog geen enkele vrouw genomineerd of gelauwerd is. In de database van het VTI daarentegen vinden we wel vrouwen terug met als credit 'auteur' of 'tekst'. Het cliché dat vrouwen wel hun weg vinden in het jeugdtheater, wordt door het totaal aantal gelauwerden en genomineerden voor de prijs 'jeugdtheater' bevestigd: vijf vrouwen versus vier mannen (de enige prijs met méér vrouwen dan mannen). De uiteindelijke laureaten zijn daarvan een spiegel die de cijfers nét weer omdraait: twee mannen, één vrouw.

Als uitsmijter geven we u ook nog mee dat sinds 1993 nog maar drie vrouwen de State of the Union mochten uitspreken. Toen Pol Arias in 1990 op de opening van het theaterfestival voor de eerste keer de nu traditionele speech uitsprak, definieerde hij 'de unie' als iedereen die met de podiumkunsten begaan is, en 'de spreker' als iemand die moet nagaan wat er gedaan kan worden om het bestaan van die unie nog beter te maken en om te vechten voor de verlangens en rechten ervan. Niet veel vrouwen werden gevraagd die denkoefening te maken: choreografe Anne Teresa De Keersmaecker en dramaturgen Janine Brogt en Marianne van Kerkhoven. In 2001 schreef Clara van den Broeck mee aan de 'State of the Joeng', samen met drie mannelijke collega's. Vier vrouwen dus, op een totaal van vijfentwintig mannen. De enige manier om dit positief te interpreteren, is een vergelijking maken met de Amerikaanse presidentsspeech, die nog nooit door een vrouw is uitgesproken. Sidi Larbi Cherkaoui zei in zijn State of the Union: 'Theater is een wezen met heel veel identiteiten in zich.' Uit dit onderzoek blijkt dat dat toch vooral om mannelijke identiteiten gaat…

4. HET SOCIAAL FONDS VOOR DE PODIUMKUNSTEN

ONDERZOEKSDATA

Deze sectorale cijfers gaan over alle loontrekkenden die onder PC 304 (Vermakelijkheidsbedrijf) vallen. Het gaat hierbij om prestaties doorgegeven aan de RSZ. Het zegt niets over uitzendkrachten, het aantal zelfstandigen of iedereen die enkel een onkostenvergoeding ontving. We onderzochten de totale sector (ook de niet-gesubsidieerde organisaties) en zoemden in op de meerjarig gesubsidieerde podiumkunstenorganisaties plus de grote instellingen Vlaamse Opera/Ballet van Vlaanderen en De Singel.
We onderzochten het jaar 2012. We deelden de werknemers op in leeftijdscategorieën en maakten een onderscheid tussen artistieke en niet-artistieke prestaties.

RESULTATEN

HET VERMAKELIJKHEIDSBEDRIJF: EEN TOTAALPLAATJE

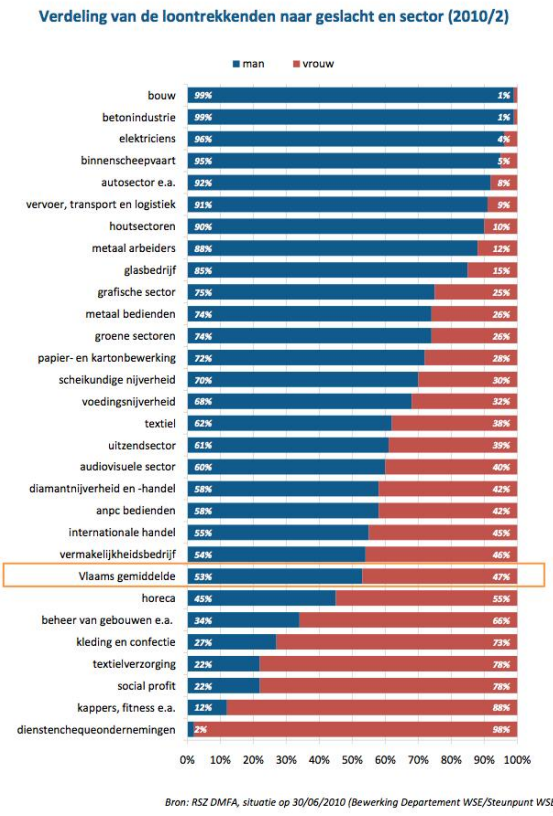

Bron: RSZ DMFA, situatie op 30/06/2010 (Bewerking Departement WSE/Steunpunt WSE)

We keken eerst naar een algemeen overzicht van loontrekkenden in Vlaanderen en zien dat het vermakelijkheidsbedrijf (zowel niet-gesubsidieerde als gesubsidieerde podiumkunsten) het Vlaamse gemiddelde benadert: 54% mannen, 46 % vrouwen.

Weetje: De demografische verhouding is 51% vrouw, 49% man. Op 11.099.554 inwoners van België (1 januari 2013) zijn er dus 204.578 meer vrouwen dan mannen.

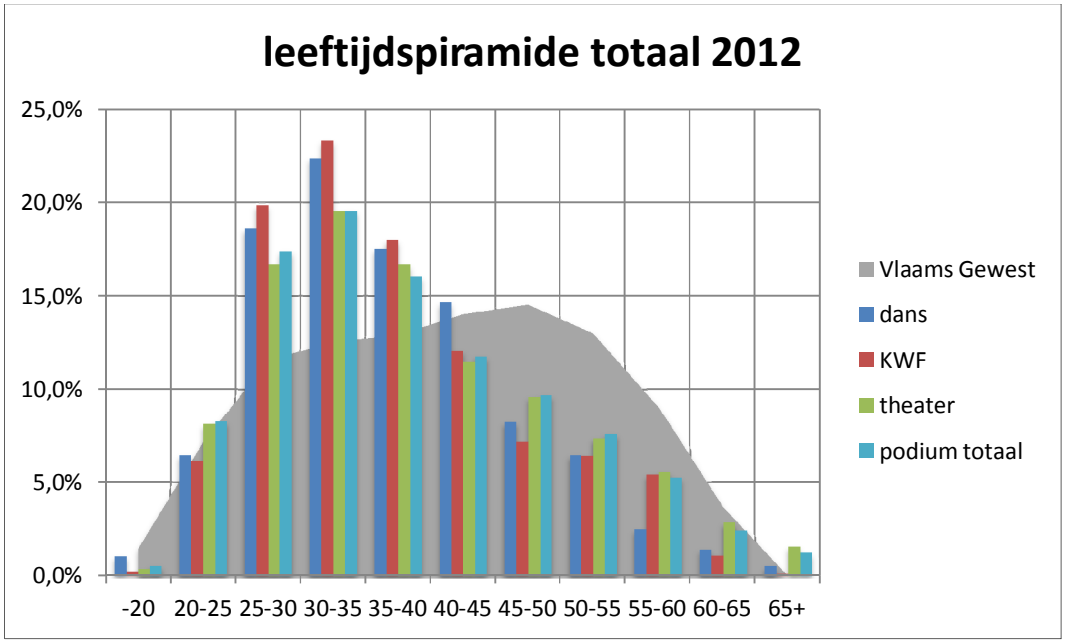

KWF= Kunstencentra, werkplaatsen, festivals

Vervolgens zien we in het synchroon onderzoek uit 2012 van het Sociaal fonds dat de podiumkunstensector een jonge sector is: tussen 20 jaar en 40 jaar bevindt onze sector zich boven het Vlaamse gemiddelde loontrekkenden, daarna eronder.

JONGE VROUWEN

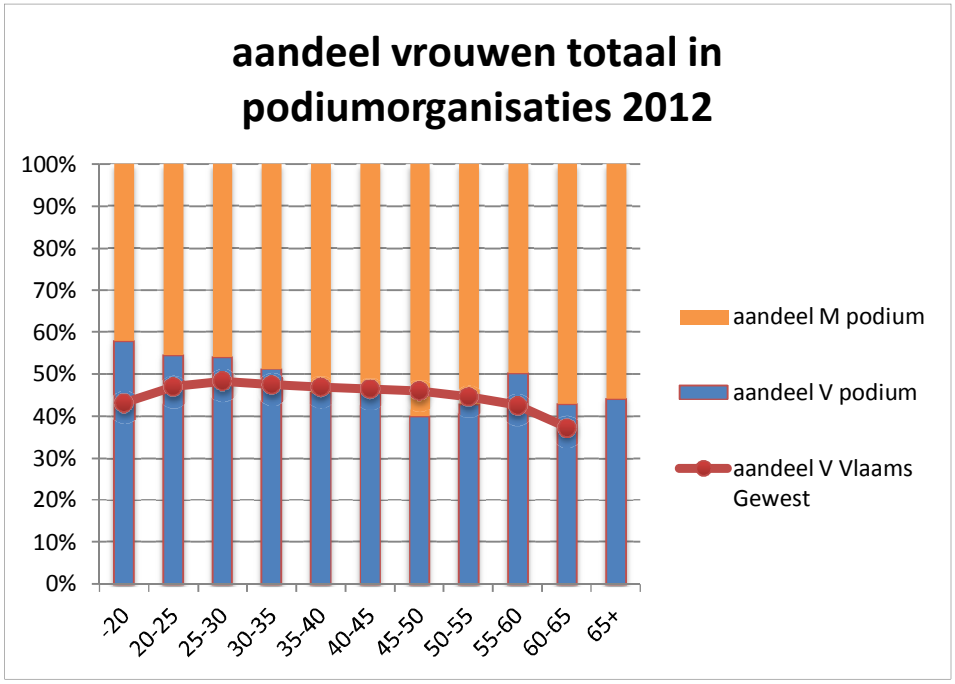

Er zijn in de podiumorganisaties in totaal iets minder vrouwen aan het werk dan mannen, 48 % is vrouw. Dit zit iets boven het gemiddelde van de algemene arbeidsmarkt. Er zijn geen grote

verschillen tussen theater, dans en muziektheater. Theater heeft het laagste aandeel vrouwen, met 45%, Muziektheater het hoogste, met 51%.

MANNELIJKE ARTIESTEN

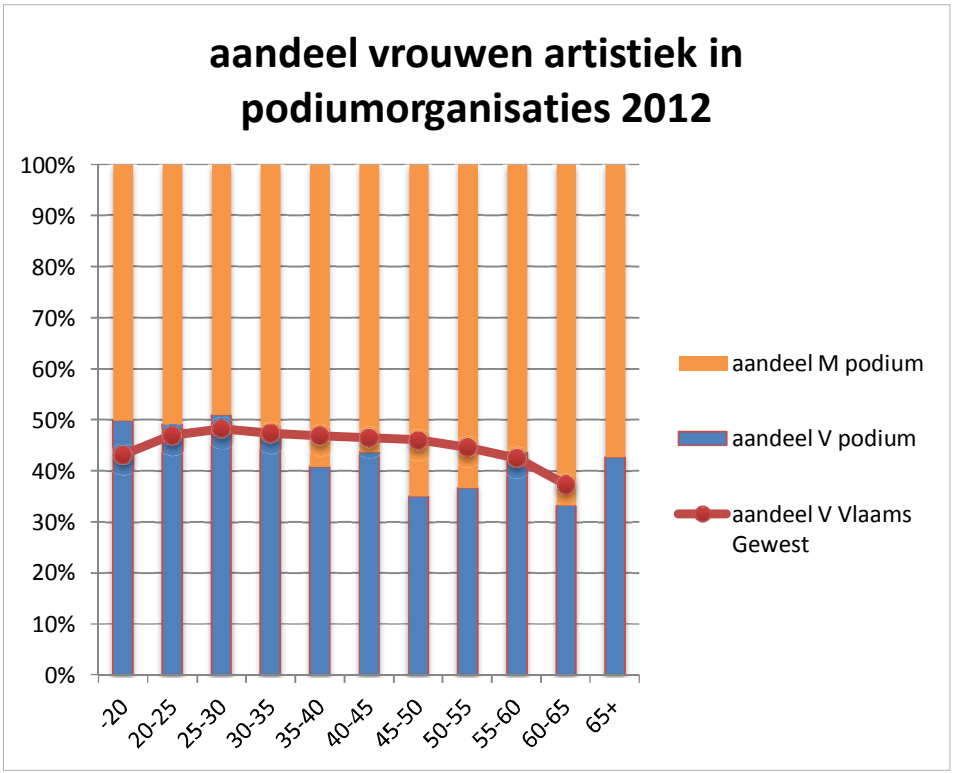

Artiesten zijn over het algemeen beduidend mannelijker. Slechts 44 % is vrouw. Dit ligt in de lijn van de resultaten op basis van de VTI databank.

Er is een grotere variatie in onze sector per leeftijd in vergelijking met de Vlaamse arbeidsmarkt. In de jongste leeftijdsgroepen werken er meer vrouwen dan het Vlaamse gemiddelde. Vanaf 35 jaar duiken vrouwen onder het algemeen gemiddelde.

Dit onderzoek kan niet nagaan of de verschuivende genderverhouding over de leeftijdscategorieën, een spiegel is van veranderende tijden. Zien we een nieuwe generatie, die opgevoed is zonder genderdiscriminatie, en die dit patroon verderzet in het werkveld? Zal de evenwichtige balans tussen man en vrouw die we nu in de leeftijdscategorie 20 tot 30 jaar zien, de komende tien jaar verschuiven naar de leeftijdscategorie 30 tot 40 jaar? Of verlaat deze generatie de sector zodra ze aan een gezin beginnen ?

Weetjes
- Bij de niet-gesubsidieerde organisaties is er ook een terugval na 35 jaar maar blijft het aantal vrouwen tot de leeftijd van 45 jaar boven de 50 procent, boven het Vlaamse gemiddelde.
- In het gesubsidieerde theater is er al in de leeftijdscategorie 30-35 jaar een meerderheid mannelijke artiesten, bij muziektheater pas vanaf 45 jaar.

DEELTIJDS/VOLTIJDS

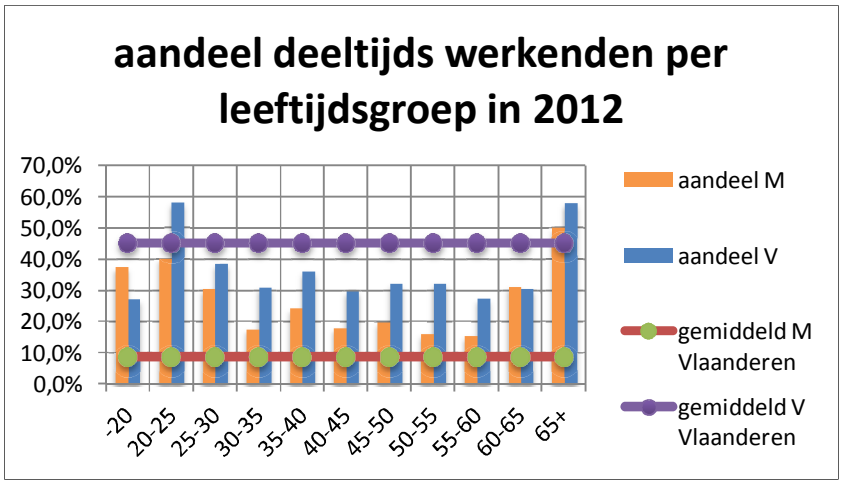

In de podiumkunstensector is de Vlaamse genderkloof tussen deeltijds werken minder groot: vrouwen werken meer deeltijds dan mannen, maar minder deeltijds dan het Vlaamse gemiddelde, mannen meer.

Weetje

Vrouwen hebben gemiddeld minder werkdagen op hun teller. Zowel artistiek als niet-artistiek. Van een verschil in verloning is pas sprake boven de 50 jaar.

5. RADEN VAN BESTUUR, DIRECTIES EN COMMISSIES

ONDERZOEKSDATA

We onderzochten de directies van alle meerjarig gesubsidieerde podiumkunstorganisaties voor 2013 -2014/2016 (dans, multidisciplinair, muziektheater, sociaal-artistieke werking, theater). We onderzochten ook de samenstelling van de raden van bestuur voor de festivals, werkplaatsen, kunstencentra, jeugdtheaters en stadstheaters. We keken tot slot naar de samenstelling van de advies- en beoordelingscommissies.

RESULTATEN

In kleinere organisaties zijn er meer vrouwen aan het werk dan mannen. De werkplaatsen zijn hier een goed voorbeeld van: 7 op 10 vaste werknemers is een vrouw. Dit weerspiegelt zich in de directie: bijna 8 op 10 directieleden is een vrouw[2], en in een betere genderbalans bij de raden van bestuur.

In middelgrote en grote organisaties is er op de werkvloer een goede verhouding man / vrouw. Als we naar het totaal van niet-artistieke prestaties kijken, is het percentueel aandeel vrouwen 52,4% in de gesubsidieerde podiumkunsten. Dit ligt boven het Vlaams arbeidsgemiddelde van 45,8 % vrouwen. Dit genderevenwicht weerspiegelt zich niet in de topfuncties. De enige grote organisaties die aan deze conclusie ontsnappen, zijn drie jeugdtheaters, met twee vrouwen die alleen de leiding voeren, en één gedeeld man / vrouw leiderschap. Bij de organisaties voor dans en die voor sociaal-artistiek werk is het onevenwicht ook niet zo sterk als in de rest van de sector: van de 29 directeurspostjes bij 'dans' worden er 13 ingevuld door een vrouw, bij 'sociaal-artistiek' worden van de 17 directiefuncties 7 door een vrouw uitgeoefend.

De balans is het meest uit evenwicht bij de grote festivals en de stadstheaters, waar geen enkele vrouw een directeursfunctie heeft. We zien op de hiërarchische ladder vlak onder die mannen wel vaak een leidinggevende vrouw, maar zij krijgt noch dezelfde titel, noch hetzelfde loon. De man is het hoofd, de vrouw is de nek, zoals men placht te zeggen in patriarchale samenlevingen…

Als we een top 10 maken van de meerjarig gesubsidieerde organisaties die de grootste budgetten kregen van de Vlaamse Overheid, zien we dat maar twee daarvan een vrouw in hun directie hebben. Ze staan op nummer 7 en nummer 9.
Dat ook een vrouw directrice zou kunnen zijn van een grote instelling, zelfs van de grootste culturele instelling van Vlaanderen, toont het Kunsthuis (de fusie tussen KBVV en de Vlaamse Opera). Bij de grote instellingen podium heeft echter de politiek meer invloed bij de benoemingen van directeurs, en onze vrouwelijke minister van cultuur heeft aandacht voor vrouwen in topfuncties: "getuigen de recente benoemingen in bijvoorbeeld het KBVV en de Vlaamse Opera [sic]." [Joke Schauvliege][3]

[2] Wat opvalt op de websites is dat vrouwen zich minder vaak dan mannen ook directeur noemen. Bij werkplaatsen vinden we naast veel vrouwelijke directeurs ook man én vrouw als directeurs terug en collectieven.
[3] Joke Schauvliege, 26 juni 3013, in haar antwoord op de parlementaire vraag van Yamila Idrissi over het aantal vrouwen in topfuncties binnen de podiumsector.

WERKVORM	BESTUURDERS			VOORZITTERS			DIRECTIE			VAST		
	M	V	aandeel V	M	V	aandeel V	M	V	aandeel V	M	V	aandeel
festival	40	20	33,33%	5	1	16,7%	6	2	25,0%	13	18	58,1%
jeugdtheater	14	11	44,00%	1	1	50,0%	1	3	75,0%	35	49	58,3%
kunstencentrum	78	51	39,53%	10	6	37,5%	22	9	29,0%	151	132	46,6%
stadstheater	29	19	39,58%	2	1	33,3%	5		0,0%	122	105	46,3%
werkplaats	32	31	49,21%	7	4	36,4%	4	13	76,5%	7	16	69,6%

COMMISSIES

Niet alleen de instellingen van de Vlaamse gemeenschap podium, maar ook de samenstelling van de commissies is politiek beïnvloed. Er zijn genderquota voor de aanstelling van de leden van de advies- en beoordelingscommissies: niet meer dan 60% van de stemgerechtigden mag hetzelfde geslacht hebben. Deze quota worden nageleefd: bij de tien commissies binnen het Kunstendecreet zien we vijf mannelijke voorzitters en vijf vrouwelijke voorzitters. Bij een man hoort telkens een vrouwelijke ondervoorzitter en vice versa. Ook de verdelingen van de leden zijn in evenwicht. Wat wel opvalt, is dat de commissies waar het grootste budget te verdelen valt, mannelijke voorzitters heeft: theater en multidisciplinair.

CONCLUSIE: VROUWEN AAN DE START, MANNEN AAN DE TOP

De podiumkunstenopleidingen zijn zeer vrouwelijk (67%), maar die oververtegenwoordiging zet zich niet door in het Vlaamse gesubsidieerde podiumkunstenlandschap (40%). De voorbije twintig seizoenen is dat aandeel vrouwen met 5% gestegen (36% vrouwen in 1993), met vooral een stijging van vrouwelijke regisseurs (van 17% naar 30%) en dansers (van 50% naar 60%).

De sector is in het algemeen jong, zowel bij artiesten als niet-artiesten. Bij artiesten tussen 20 en 30 jaar is er een goede genderbalans (50 %), daarna zijn er meer mannen (circa 60%). Bij niet-artistieke prestaties zijn er tot 35 jaar meer vrouwen dan mannen werkzaam (circa 57 %).
Daardoor is er in het algemeen een vrij goede genderbalans, zowel bij artiesten als niet-artiesten, maar de verhoudingen bottom/top en uitvoerder/maker zitten scheef:
Veel actrices en danseressen, in verhouding weinig vrouwelijke regisseurs en choreografen.
De cultuurprijzen gaan vooral naar mannen (verhouding 10v/22m), de sprekers van de State of the Union zijn ook vooral mannen (4v/25m)
Kleine organisaties als werkplaatsen zijn vrouwelijk van bottom tot top, maar hoe groter de organisaties (kunstencentra, festivals, stadstheaters), hoe mannelijker de top. Uitzondering is hier – dankzij de aandacht voor vrouwen in topfuncties van onze vrouwelijke Minister van Cultuur – de net benoemde vrouwelijke algemene directeur van het Kunsthuis Opera Vlaanderen Ballet Vlaanderen.
De beoordelingscommissies zijn 50/50 verdeeld qua gender dankzij genderquota van de Vlaamse overheid, maar de grotere commissies (waar de grote budgetten te verdelen vallen) tellen mannelijke voorzitters.

De bottomline van onze bevindingen is steeds dezelfde: vrouwen beginnen eraan, als ze jong zijn, maar de doorgroei naar de top is er niet.

EPILOOG

De vier onderzoekers geven u graag nog een persoonlijke reflectie bij de resultaten van dit onderzoek.

Dit kwantitatief onderzoek roept een aantal vragen op die ik graag verder zou analyseren. Zo zijn de genderverhoudingen bij uitvoerende kunstenaars in het algemeen niet zo slecht, maar vraag ik me af waarom er zoveel vrouwen na hun geslaagde opleiding niet doorstromen. De eerste plek waar artiesten veelal terechtkomen na hun opleiding zijn de werkplaatsen. Net daar zien we zowel bij de medewerkers in loondienst, de directies als de raden van bestuur een meerderheid vrouwen. Zou hier ook een groter aantal vrouwelijke artiesten werkzaam zijn? De verhouding acteur/regisseur en danser/choreograaf voor vrouwen is bedroevend, je zou bijna pleiten voor enkel collectieven waar een goede genderbalans blijkbaar makkelijker is. Ik vraag me ook af waarom de subtop bij de grotere instellingen (stadstheaters, kunstencentra en grote festivals) vrouwelijk is maar de top haast uitsluitend mannelijk. Is het enkel een kwestie van tijd vooraleer dit verandert of is er in onze sector toch sprake van het plakkerige vloer- of glazen plafond-fenomeen ?

Katleen Van Langendonck

Girlpower op school, doorstromen gaat al te vaak richting exit.
Een verhaal over wat eerst was, eieren of kakelende kippen?
Of haantjes met al dan niet bewust genderbevestigend gedrag?
Kloven kunnen we overbruggen, dichten
of er diep in staren, schreeuwen
en de tijd meten tot de echo komt.

Bart Magnus

Je zou denken dat onze sector wel goed bezig is, aangezien de genderverhouding in onze sector het algemene Vlaamse gemiddelde benadert (hoera, het gemiddelde!). Achter dat getal zitten echter nog wat nuances die ons vragen kunnen doen stellen (oei …). Zo is de vrouwelijke werkneemster eerder jong, eerder geen artiest en staat ze eerder niet aan het hoofd van een „grote" organisatie, beslist ze eerder niet over „de grote budgetten" en voert ze vaak niet „het grote woord". Straf. Zeker als je weet dat in de master cultuurmanagement 75% van de studenten vrouw is. Misschien is het nog even wachten voor de laatste dominostenen vallen? Misschien wordt de generatiewissel die er zit aan te komen, wel eerder ingevuld door vrouwen? Wie weet … Laat er ons vooral aandachtig voor blijven. Laat ons jobs blijven invullen volgens talenten en competenties, zonder dat leeftijd, geslacht, afkomst en zelfs handicap een rol spelen en zoek daarbij ook eerder naar „andere verhalen".

Maarten Bresseleers

Mijn grootmoeder vocht voor stemrecht, mijn moeder voor een opleiding en ik voor de kunsten.

Nietzsche zei: 'Stel je voor dat een vrouw zelfs kranten zou lezen en in de politiek zou beunhazen.'
Hegel zei: 'Vrouwen kunnen weliswaar worden opgevoed, maar hun geest is niet geschikt voor de hogere wetenschappen, de wijsbegeerte en sommige kunsten.'
Als ik aan collega's vraag waarom zij denken dat er zo weinig vrouwelijke regisseurs zijn, is een veelgehoord antwoord: 'Omdat er geen interessante vrouwen zijn op dit moment.'

Ik denk niet dat mannen en vrouwen gelijk zijn. Ik weet niet of er een verschil is tussen vrouwelijke en mannelijke kunsten. Ik weet wel dat ik mij tijdens actiefilms even stierlijk verveel als mijn mannelijke vrienden tijdens romantische komedies. Als ik porno kijk, trek ik even wit weg als de vele mannen die ik na een onstuimige vrijpartij meedeelde: 'Moest ik ondanks dat condoom toch per ongeluk zwanger zijn, houd ik het kind.'

Ik denk wel dat mannen en vrouwen gelijkwaardig zijn. Ik denk dat mannen en vrouwen evenveel nood hebben aan kunst beleven en kunst maken. Onder mijn vriendinnen bevinden zich uitermate grappige vrouwen, uitmuntende verhalenvertellers, gestoorde fantasten, verdwaalde intellectuelen, getraumatiseerde geniën en sterke leidersfiguren. Ik zie rondom mij evenveel talenten bij vrouwen als bij mannen, hoe komt het dan dat het een mannelijk privilege blijkt een 'talent' om te zetten in de oudste betekenis van dat woord: een grote geldwaarde?

Ik wil me als kunstenaar niet blindstaren op één aspect van mijn identiteit, maar dat is moeilijk als de buitenwereld door dat aspect verblind lijkt te worden. Of ben ik diegene die verblind is door honderden jaren misogyne geschiedenis? Het probleem is zo oud als de straat, en even wijdverspreid als ons wegennetwerk: kent u Dacia Maraini? Franca Rame? Marita Bonner? Anne Charlotte Leffler Edgren? Aphra Behn? Of bent u meer vertrouwd met het werk van Dario Fo, Hendrik Ibsen, Bertold Brecht en William Shakespeare?

Ik ben een alumna van het RITS. Zal ik mij binnenkort aansluiten bij de grote groep werkloze vrouwelijke collega-kunstenaars die me telkens hetzelfde verhaal vertellen: 'We waren met meer vrouwen op school, maar de mannen hebben het allemaal gemaakt…' Moeten de podiumkunstscholen aan hun grote populatie studentes het vak geven: 'So you think you can negotiate?'

En ja, ik wil kinderen. Liefst voor ik 35 jaar ben. En ik denk niet dat als mijn borsten melk produceren, mijn brein geen ideeën meer kan voortbrengen. Mijn werk zal misschien over zaken gaan die mannen saai vinden, net zoals ik vaak verveeld naar het zoveelste stuk over een mannelijke hiërarchie kijk, waarin vrouwen niet met elkaar praten en enkel een onbegrijpelijk, mystiek lustobject voor de man zijn. Maar ik wil nu liever geloven dat kunst universeel is, dat vrouw of man niets uitmaakt. Ze zijn beiden even cruciaal betrokken bij het creëren van een nieuw leven.

Dankzij de strijd van onze grootmoeders vinden we stemrecht voor vrouwen evident. Ik hoop dat mijn generatie het genderevenwicht dat er nu is in de leeftijdscategorie van 20 tot 30 jaar, behoudt de komende jaren. Ik hoop dat mijn kleinkinderen het evident zullen vinden dat mannen en vrouwen samen hun kinderen opvoeden, en samen kunst maken.

Leen De Graeve

Kaaitheater is supported by